

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ Ս. ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՇՈՒՐՋ

«Հայ խօսնակ» ի¹ մէջ ցաւով կարդացինք Զարմայր Ա. քահանայի ստորագրած յօդուածը Ամուսնութեան Սուրբ Խորհուրդին մասին, ուր աջ ու ձախ յանդգնած է մոլորութիւններ սերմանել, եւ այն՝ յանուն Հայաստանեայց եկեղեցոյ, յանուն Աշտարակի եւ Արարիկական պատգամներուն, զրպարտելով միանգամայն Հռոմեական եկեղեցին իբրեւ մոլորական:

Յաւալի մտայնութիւն. հրապարակ ելլել և քարոզել՝ առանց բաւական ծանօթութեան Աւետարանի եւ Ս. Հայր վարդապետութեան. եւ փոխանակ ջատագով ըլլալու ճշմարտութեան՝ մոլորեալ եւ մոլորեցուցիչ դառնալ. այսպէս է Զարմայր քահանայ:

Տեսնենք իր յօդուածը Ամուսնութեան մասին: Ի սկզբան ուղիղ կերպով կը պարզէ թէ «այր եւ կին ցրահ կապուած են իրարու հետ»². յետոյ սակայն կ'աւելցնէ. «Բայց չէ՞ որ մէկը մեռնելով միւսը մինակ կը մնայ: Այստեղ ալ հետեւողական ըլլալով՝, կ'արգիլուի ողջ մնացողի կրկնամուսնութիւնը»: Ընդգծեալը մոլորութիւն մըն է, քանի որ յայտնապէս հակառակ է Ս. Պօղոսի աստուածային խօսքերուն. «կինը կ'ստացուի քրքան ժամանակ որ այրը ողջ է. իսկ եթէ նկէ (մեռնի) այրը, ազատ է աւուսնանալու որուն հետ որ ուզէ» (Կորնթ. Ի. 39):

Աւելին կայ: Զարմայր քհնյ. ճիգ կ'ընէ իր մոլորութեան ջատագով շինել նոյն ինքն Պօղոս առաքեալը՝ խեղաթիւրելով անոր խօսքերը, որպէս թէ ան կրկնամուսնութիւնը կ'արգիլէ՝ այրիութիւնը գովելով: Բայց ուղղամիտ ընթերցողը կ'ըմբռնէ թէ՛ այլ է յորդորը այրիութեան, եւ այլ արգելքը կրկնամուսնութեան. շատ բացայայտ է «Խաղաղութիւն» խօսքը. հակառակը պնդելն անխմտ եւ անտեղի է:

Յետոյ կը շարունակէ սուտ ու փուտ վճիռներ, միշտ յանուն Հայ. Եկեղեցոյ: Պօղոս Առաքեալի այն խօսքին վրայ թէ «Լաւ է ամուսնանալ քան զձեռնուլ» կ'ըսէ Զարմայր քհնյ. «Նոյն ինքն Պօղոս կը պատգամէ ասիկա. ուստի Հայ. Ս. Եկեղեցին, Առաքեալի որոշումին համաձայն՝ ներելով կը թոյլատրէ երկրորդ ամուսնութիւնը, ամուսնացող այրիներուն թողով

իրենց սիրադրուժ նոր կեանքի մեղանշական հիմքի քաւութիւնը... այրին՝ այրիի հետ կրնայ ամուսնանալ եւ ոչ կոյսի: Իսկ երրորդ եւ չորրորդ ամուսնութիւնը, որ միջին դարերէն ցայսօր կը թոյլատրուի, իբրեւ երիցս մեղանշում բացառութեանց բացառութիւն է: Այնպէս որ Ս. Գր. Տաթևացի կրկնամուսնութիւնը ներում կը կոչէ եւ ոչ օրէնք, բայց հինգերորդը կը կոչէ պոռնկութիւն» — Տոպրակ մը մոլորութիւն եւ ստույգութիւն՝ հակասութիւններով լի: Նախ Սուրբ Պօղոս յայտնապէս կ'ըսէ թէ ամուսնութեան կապը կը տեւէ մինչեւ մէկուն մահը. մահէն վերջ ազատ է. ուրեմն ոչ թէ կը ներէ, այլ ազատ կը հռչակէ: — Իսկ «սիրադրուժ նոր կեանքի մեղանշական հիմքի քաւութիւնը եւն» բացառութիւնը կ'ենթադրէ որ մեղք է Բ. ամուսնութիւնը. ինչ որ բացարձակապէս սուտ է, ոչ միայն, այլ եւ շատ հին ու դատապարտուած մոլորութիւնն է Գոթտիկեան, Մարկիոնեան, Մանիքեան, Մոնտանեան, Նովատիան եւայլն աղանդներուն, որոնց դէմ յայտնապէս կ'ըսուած են՝ Ս. Երանոս, Տերտուլիանոս, Որոգենէս, Ս. Եպիփան, Կիրիլոս Աղեքսանդրացի, եւ լատիններէն՝ Ամբրոսիոս, Օգոստինոս եւն: Խեղճ Զարմայր քհնյ. եթէ գիտնար որ այսքան հին մոլորութիւն է, եւ այսքան Հայրեր իրեն հակառակ, ապահով չէր գրեր ու մրեր: Եւ սակայն, Աստուած քահանային չի ներեր տգիտութիւնը, զի ըսած է. «Շրթունք քահանային ըզգուշացին գիտութեան. եւ օրէնս խնդրեցին ի բերանոյ նորա, զի հրեշտակ Տեառն ամենակալի է» (Մատթ. Բ. 7): Եղծակ անոնց որ օրէնք պիտի սորվին այսպիսիներէ որ Աստուծոյ պատգամաւոր կը համարուին:

Շարունակենք քննել: Թէ այրին՝ պարտաւոր է այրիի հետ ամուսնանալ՝ Զարմայր քահանայ հնարած է, բայց ոչ Աւետարանն եւ ոչ Առաքեալ: Ժողովրդական սովորութիւնները չեն կրնար կաշկանդել Աւետարանի տուած Ազատութիւնը: Նոյնպէս սուտ ու մոլորական է մեղանշական

1. Ամուսնութեան Ս. Խորհուրդը ըստ Հայ. Եկեղեցոյ, համաձայն աւետարանական եւ առաքելական պատգամներու. Թ. 6, 1931, էջ 117-20.

ու պոռնկութիւն հռչակելը՝ Գ. կամ Ե. ամուսնութիւնը: Ստոյգ է Հայ, Յոյն, Լատին Սուրբ Հայրեր քարոզած են միշտ եւ յորդորած ժուժկալութիւն, ինչպէս Պօղոս Առաքեալ ալ՝ կը յորդորէ այրիները որ այրի մնան, իբրեւ լաւագոյն եւ աստուածահաճոյ կեանք մը, սակայն երբեք պարտադրեալ խօսք մը չունին, թող թէ մեղք համարելու Բ. կամ Գ. եւն. հետեւորդ ամուսնութիւնները:

Տաթևացին՝ կրնայ եւ պոռնկութիւն համարէր է Ե. ամուսնութիւնը, բայց ոչ Աւետարանն եւ ոչ Առաքեալ եւ ոչ Ս. Հայրք, եւ ոչ ընդհ. եկեղեցւոյ սովորութիւնը այդպէս քարոզած են ու դաւանած: Տաթևացին զիտէր թէ Պօղոս առաքեալ ըսած է. «Այլ թէ մեք, կամ Հրեշտակ յերկնից աւետարանեցէ ձեզ աւելի քան զոր առէքն, նոյնեալ լիցի»: Եւ կարծեմ Գ. կամ Ե. ամուսնութիւնը պոռնկութիւն համարելը՝ Պօղոս քարոզածէն աւելի է. որովհետեւ Պօղոս պարզապէս եւ յայտնապէս ըսած է. «Քանզի կին առնակին ի կենդանի այր իւր կ'ապեալ կայ օրիւօր. իսկ եթէ մեռանիցի այրն, արձակեալ է յորինաց առնն. ապա ուրեմն միւսը կենդանի է այրն, շուրջ կոչի՝ եթէ լինիցի առն այլում. եւ եթէ մեռանիցի՝ ազատ է յորինացն, չնաւառեալ շուրջ՝ եթէ լինիցի առն այլում»: Ո՞ր Տաթևացի, ո՞ր Ս. Պօղոս. ո՞ր ազատութիւն, ո՞ր պոռնկութիւն:

Դեռ ուրիշ մոլորութիւն մ'ալ: Զարմայր քհնյ. ամուսնութիւնն անվաւեր դարձնող արգելքն է ինչ որ մէջ կը գնէ նաեւ Պոռնկութիւնը (եւ մահ) յայտնի է՝ շնորհիւ իմաստով առած, քանի որ կը խօսի ամուսնալուծութեան վրայ երբ ամուսնիներէն «մէկը մեռած է բնականօրէն կամ բարոյապէս»:

Կրկնենք նորէն Ս. Պօղոսի խօսքը «Քանզի կին առնակին ի կենդանի այր իւր կ'ապեալ կայ օրիւօր... ապա ուրեմն միւսը կենդանի է այրն, շուրջ կոչի՝ եթէ լինիցի առն այլում»:

Միթէ Ս. Պօղոս բարոյական մահի վրայ կը խօսի... աս ալ, յայտնի է, Ս. Պօղոսի քարոզածէն աւելի է...: Երբ Փարիսեցիք «փորձէին գնա (զՅս)՝ եւ ասէին. Եթէ արժանի իցէ ումք արձակել զկին իւր ըստ ամենայն վաստու». Յիսուս պատասխանեց. «... թողցէ այր գհայր եւ գմայր, եւ երթիցէ գհեռ կնոջ իւրոյ, եւ եղիցին երկուքեան ի մարմին մի: Ապա ուրեմն ոչ են երկու՝ այլ մի մարմին: Արդ զոր Աստուած են երկուք մարդ մի մեկնեցէ» (Մատթ. Ժ. 3-7). Չուզեաց մարդ մի մեկնեցէ» (Մատթ. Ժ. 3-7). «Եթէ այր արձակեցէ զկին իւր, եւ արտցնէ

այլ, շնայ. եւ կին եթէ ելցէ յառնէ իւրմէ, եւ եղիցի առն այլում, շնայ» (Մարկ. Ժ. 11). Եւ «Ամենայն որ արձակէ զկին իւր եւ առնէ այլ, շնայ. եւ որ զարձակեալն առնէ, շնայ» (Ղուկ. Ժ. 18): Յայտնի է որ խօսքն ընդհանուր է, ամէն պարագայի համար:

Նոյնպէս Մատթէոսի (Ժ. 9) խօսքն ալ՝ մինչ շնութեան պարագային օրինաւոր կ'ընէ մէկուն կամ միւսին արձակութիւն, սակայն ճիշտ Սուրբ Պօղոսի խօսքին համաձայն կ'ենթադրէ որ արձակութիւն կապը չի լուծուիր. զի կ'ըսէ թէ ո՞վ որ այդ «զարձակեալն առնէ» շնայ». որովհետեւ ինչպէս տեսանք Սուրբ Պօղոս ալ յայտնի ըսաւ. «Ապա ուրեմն մինչ կենդանի է այրն՝ չուն կոչի՝ եթէ լինիցի առն այլում»:

Այնհետեւ հայհոյութիւն պիտի ըլլար Քրիստոսի վերագրել թէ ճամբայ կը բանայ անառակներուն՝ որ կարենան անարժան գործով մը ազատ ըլլալ աստուածադիր անքակ կապէն:

Զարմայր քահանայ իր մոլոր կարծիքէն տարուած կը զրպարտէ թէ «Հոռմէական եկեղեցին կը մոլորի՝ երբ (շնութեան պարագային անգամ) ամուսնութիւնը անպայման անլուծանելի կը նկատէ...»: Զարմայրի հաշուով Ս. Պօղոս ալ կը մոլորի, որովհետեւ մահէն զատ (եւ անհետ) հեթանոսի պարագայէն՝ ուրիշ ամէն պարագայ կը ժխտէ. «Ապա ուրեմն մինչ կենդանի է այրն, չուն կոչի՝ եթէ լինիցի առն այլում». (Հոռմ. Ի. 3): Քրիստոս կ'աղաղակէ. «Զոր Աստուած գուգեաց, մարդ մի՛ մեկնեցէ»: Զարմայր մարդկութենէն ելած աստուածացաւ արդեօք...:

Դեռ ուրիշ մոլորութիւն մ'ալ. «Հոռմէական եկեղեցին մոլոր ընթացքի կը հետեւի, որովհետեւ Պսակը եկեղեցւոյ Ս. Խորհուրդ ընդունելով հանգերձ, կուսութիւնը կը նախադասէ ամուսնական կեանքէն...»:

Ինչպիսի՞ անպատկառ եւ այլանդակ զրպարտութիւն: Միթէ Հայ. Եկեղեցին նոյնը չ'ընէր. եպիսկոպոսութիւն, կաթողիկոսութիւն եւն կուսակօծներուն կամ գէթ այրի քահանայից վերադասելով՝ կուսութիւնը չի փոխադրեր. մինչ կանամբներուն կը մերժէ այդ աստիճանները: Ինչո՞ւ Ս. Պօղոս այրիները կը յորդորէ «Ապա պէս կայցէ (այրի մնայ)» (Կորնթ. Ի. 40):

Քրիստոս Յովհաննէ՛սն (կոյսը) յորդորեց կարգել: Միթէ ամէնքն ալ ծնողք ու կին չի ունի: Միթէ Պետրոս չէր որ պարձանքով ըսաւ. «Ահա ասիկ մեք թողաք զամենայն» (Մատթ.

